

1.9.2004

VELALLISSELVITYS

1

YLEISTÄ

Pesänhoitajan on laadittava konkurssivelallisesta ja tämän konkurssia edeltäneestä toiminnasta kirjallinen selvitys (KonkL 9:2). Selvityksestä tulee ilmetä velallisen toiminnan olennaiset piirteet sekä sellaiset merkitykselliset tapahtumat, jotka voivat vaikuttaa konkurssimenettelyn jatkumiseen ja velallisen toiminnan asianmukaisuuden arviointiin.

Velallisselvityksellä on tärkeä merkitys konkurssin jatkumisen kannalta konkurssivelkojen arvioidessa sitä, onko vähävaraisessa konkurssipesässä perusteita ottaa vastuu konkurssikustannuksista. Selvityksen tarkoitus on myös palvella syyttäjää rikos- ja liiketoimintakieltoasioissa sekä velkojen ja konkurssiasiamiehen toimiston tiedonsaantia harkittaessa velallisen toiminnan ja tilien tarkastuksen tarvetta. Selvitys on myös tärkeä konkurssiasiamiehen harkitessa julkisselvitykseen siirtymisen mahdollisuutta.

2

VELALLISSELVITYKSEN LAATIMISEN AJANKOHTA

Pesänhoitajan tulee laatia velallisselvitys kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta.

Jos selvitystä ei ole mahdollista laatia määräajassa, pesänhoitajan tulee pyytää, että tuomioistuin pidentää määräaikaa. Määräajan pidennystä voi olla perusteltua pyytää erityisesti silloin, jos konkurssi saattaa raueta. Raukeamisesitystä ei voida tehdä ennen kuin velallisselvitys on laadittu. Pesänhoitajan on selvityksessään kiinnitettävä erityistä huomiota seikkoihin, joiden johdosta velallisen menettely ennen konkurssia voisi olla saatettavissa rikosoikeudellisen tai liiketoimintakieltoa koskevan harkinnan alaiseksi.

Jos velallisen toimintaa ja tilejä koskeva erityistarkastus on ilmeisen tarpeellinen, vähävaraisen konkurssipesän pesänhoitajan tulee olla yhteydessä suurimpiin velkoihin tai konkurssiasiamiehen toimistoon jo ennen selvityksen lopullista valmistumista. Jos erityistarkastus tällöin velkojan tai konkurssiasiamiehen kustannuksella teetetään ja tuomioistuin pesänhoitajan pyynnöstä pidentää velallisselvityksen laatimisen määräaikaa, erityistarkastuskertomuksen sisältö voidaan ottaa huomioon lopullista velallisselvitystä laadittaessa.

Velallisselvityksen merkitys on erityisen suuri konkurssin rautessa, koska velallisselvityksessä esitetyt havainnot saattavat olennaisesti edistää velallisen toiminnan selvittämistä mahdollisessa esitutkinnassa.

Konkurssin jatkuessa pesähoitaja voi jatkaa velallisen konkurssia edeltäneiden toimenpiteiden selvittämistä ja on velvollinen esittämään havaintonsa konkurssin myöhemmissä vaiheissa.

3

VELALLISSELVITYKSEN SISÄLTÖ

3.1

Yleistä

Selvityksen tulee sisältää ainakin:

- yhteisövelallisen omistus- ja konsernisuhteet,
- konkurssin pääasialliset syyt,
- arvio velallisen kirjanpidosta,
- havainnot mahdollisista välikäsistä,
- velallisen läheisille maksetut palkat ja palkkiot sekä velallisen yksityisotot samoin kuin velallisen läheisten saatavat, jos niiden merkitsemiseen on aihetta,
- konkurssin jatkumiseen vaikuttavat tekijät,
- liiketoimintakiellon määräämiseen vaikuttavat tekijät, sekä
- velallisen toimintaa ja tilejä koskevat tarkastukset ja niiden tarve.

Nämä seikat joudutaan yleensä selvittämään lyhyen ajan kuluessa, joten ne ovat luonteeltaan pesähoitajan arvioita kyseisistä seikoista.

3.2

Perustiedot

Selvityksessä tulee mainita ainakin seuraavat perustiedot konkurssi-velallisesta ja konkurssimenettelystä:

- konkurssivelallisen nimi ja kotipaikka (yhteisöstä myös viimeaikaiset nimet ja kotipaikan muutokset),
- henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus (Y-tunnus),
- konkurssia mahdollisesti edeltänyt yrityssaneeraus,
- konkurssituomioistuin,
- konkurssin alkamispäivä,
- takaisinsaannin määräpäivä,
- pesähoitaja ja hänen yhteystietonsa.

Velallisyhteisön vastuuhenkilöt, kuten hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja yhtiömiehet toimiaikoinen tulee selvittää vähintään konkurssihakemuksen tekemistä edeltävän vuoden ajalta. Usein selvitys on tarpeen tehdä pidemmältäkin ajanjaksolta.

Yhtiömuotoisen velallisen omistajat tulee tarpeellisessa laajuudessa pyrkiä selvittämään. Jos velallinen kuuluu konserniin emo- tai tytäryhteisönä, tulee selvityksessä antaa kuvaus konsernisuhteista.

Pesähoitajan tulee käytettävissä olevista rekistereistä tai muutoin mahdollisuuksien mukaan selvittää konkurssit, joissa velallisen vastuuhenkilöt ovat aiemmin olleet osallisina.

Selvitykseen tulee ottaa lyhyt kuvaus velallisen toimialasta, toiminnan pääpiirteistä, henkilöstöstä ja liikekumppaneista sekä liiketoiminnan laajuudesta ja merkittävistä varallisuusaseman muutoksista.

3.3

Konkurssin pääasialliset syyt

Konkurssiin johtaneita syitä tulee selvittää yrityksen asiakirjojen avulla sekä velallisen vastuu- ja avainhenkilöitä ja tilintarkastajaa kuulemalla.

Asiasta on syytä esittää sekä velallisen käsitys että pesänhoitajan lyhyt arvio.

3.4

Velallisen kirjanpito

Selvityksessä on ilmoitettava todetut kirjanpidossa olevat merkittävät puutteet ja laiminlyönnit.

Selvitettäviä asioita ovat ainakin:

- kuka kirjanpidon on hoitanut
- mihin ajankohtaan saakka se on laadittu
- onko tilinpäätös viimeksi päättyneeltä tilikaudelta laadittu
- onko tilintarkastus tehty ja tarkastuksen suorittaja

Selvitykseen tulee sisältyä arvio siitä, miten velallinen on hoitanut kirjanpitonsa. Erikseen on merkittävät erityisen huomattavat liike-, maksu- ja rahaliikenteen tapahtumat ja taloudellisessa asemassa tapahtuneet muutokset, elleivät ne tule käsitellyiksi selvityksen muissa kohdissa.

Pesänhoitajan on aina lausuttava siitä, ovatko kirjanpidon mahdolliset puutteet tai virheet olleet sellaisia, että ne ovat olennaisesti vaikeuttaneet pesäluettelon laatimista. Jos kirjanpitoon merkitty omaisuus ei vastaa pesäluettelon varoja, on pesänhoitajan selvitettävä, mistä erot johtuvat.

3.5

Havainnot mahdollisista välikäsistä

Selvityksessä tulee esittää havainnot seikoista, joiden perusteella on syytä olettaa, että todellista määräämisvaltaa velallisen toiminnassa on käyttänyt muu kuin muodollinen vastuuhenkilö.

Pesänhoitajan on tällöin esitettävä havaintonsa siitä, kuka on käyttänyt todellista määräämisvaltaa velallisen toiminnassa.

3.6

Läheisille maksetut palkat ja palkkiot, velallisen yksityisötöt sekä läheisten saatavat

Pesänhoitajan on merkittävä selvitykseen tiedot velallisen läheisille tai läheisyhtiöille maksetuista palkoista ja palkkioista sekä velallisen yksityisötoista, jos siihen on niiden määrän, maksuajankohdan tai muun erityisen syyn vuoksi aihetta. Tavanomaisia palkkoja ei ole tarpeen erikseen merkitä.

Selvitykseen tulee myös merkitä velallisen läheisten määrältään merkittävät saatavat konkurssivelalliselta.

Selvitykseen tulee sisältyä arvio siitä, onko läheisten palkkoja, palkkioita tai saatavia pidettävä varojen perusteettomana siirtona konkurssivelallisen lähipiiriin. Huomiota tulee kiinnittää velallisen ja läheisten välisiin liiketoimiin ja suoritettuihin kuittauksiin.

Velallisen lähipiiriin kuulumisen ratkaistaan kussakin tapauksessa erikseen. Lähipiirin ulottuvuus ei ole sidottu esimerkiksi takaisin-saantilain läheiskäsitteeseen. Se, millä perusteella pesänhoitaja katsoo olevan kyse lähipiiriin kuulumisesta, tulee asian yhteydessä erikseen todeta.

3.7

Konkurssin raukeaminen tai jatkuminen

Pesänhoitajan tulee antaa arvionsa siitä, riittävätkö pesässä olevat ja sinne myöhemmin kertyvät varat täysimittaiseen konkurssimenettelyyn. Konkurssi voidaan määrätä raukeamaan myös siinä tapauksessa, että velkojille konkurssipesän varoista tuleva kertymä jäisi niin vähäiseksi, ettei konkurssin jatkamista voida sen vuoksi pitää tarkoituksenmukaisena (KonkL 10:1). Arvioinnissa on otettava huomioon annetut pantit, saatavien epäkuranttius ja tiedossa olevat todennäköiset kuittaukset sekä muut asiaan vaikuttavat seikat. Lisäksi on esitettävä tiedot mahdollisista vahingonkorvaus- ja velkomisperusteista, joilla pesän varoja voidaan lisätä. Tärkeätä on, että selvitykseen merkitään käytettävissä olevat tiedot mahdollisista takaisinsaantiperusteista.

Pesänhoitajan on tehtävä tuomioistuimelle esitys konkurssin raukeamisesta ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun peruste siihen on käynyt ilmi. Velallisselvitys on liitettävä raukeamista koskevaan esitykseen. Pesänhoitaja voi raukeamisesityksessään viitata velallisselvityksen ja pesäluettelon sisältöön. Jos raukeamisesityksen tekee velkoja, velallinen tai konkurssiasiamies, on pesänhoitajan tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava velallisselvitys tuomioistuimelle.

Pesänhoitajan on ennen konkurssin raukeamisesityksen tekemistä, jos aihetta on, tiedusteltava suurimmilta velkojilta, ottavatko nämä vastattavakseen konkurssimenettelyn kustannuksista (KonkL 10:2).

Kuluvastuuseen sitoutuva velkoja voi myös rajoittaa vastuutaan (KonkL 10:6). Pesänhoitajan tiedustelut ja kuluvastuuta koskevat neuvottelut on velallisselvityksessä mainittava. Samoin on mainittava se, jos joku tai jotkut velkojat ovat ilmoittaneet ottavansa kustannukset vastattavikseen.

Pesänhoitajan tulee velallisselvityksessä arvioida sitä, olisiko konkurssin raukeamisen sijasta syytä jatkaa julkisselvityksenä. Julkisselvitykseen siirtyminen tulee kyseeseen pesän varojen vähäisyyden taikka velalliseen tai konkurssipesään kohdistuvien selvitystarpeiden tai muun erityisen syyn vuoksi. Pesänhoitaja voi neuvotella julkisselvityksen tarpeesta konkurssiasiamiehen kanssa.

3.8

Liiketoimintakielto

3.8.1

Yleistä

Selvitykseen on merkittävä havainnot sellaisista seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoimintakiellon määräämisen kannalta. Liiketoimintakiellon edellytykset on määritelty laissa (liiketoimintakieltolaki 3 §, 1059/1985).

Tarkasteltaviksi tulevia seikkoja ovat liiketoimintaan liittyvien lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnit ja mahdollinen rikollinen menettely liiketoiminnassa. Pesänhoitajan on arvioitava velallisen toimintaa kokonaisuutena. Havaintoja tukevalle näytölle ei voi selvityksessä asettaa tiukkoja vaatimuksia.

3.8.2

Lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnit

Pesänhoitajan tulee selvittää erityisesti sellaisten lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnit, jotka liittyvät kirjanpitoon, verovelvollisuuteen, rekisterisäännöksiin, elinkeinokohtaisiin määräyksiin tai työnantaja-asemaan. Kirjanpidosta tehtäviä havaintoja on käsitelty edellä kohdassa 3.4. Työnantaja-asemaan liittyviin velvollisuuksiin kuuluvat ainakin työnantajan sosiaaliturvamaksut ja työntekijöiden palkoista pidätettävät ennakonpidätykset, työeläkevakuutusmaksut, lakisääteiset työtaturmavakuutusmaksut ja työttömyysvakuutusmaksut.

Liiketoimintakieltolain 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan liiketoimintakielttoon voidaan määrätä henkilö, joka liiketoiminnassa on olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia. Saman pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua laiminlyöntiä on aina pidettävä olennaisena, jos henkilö on laiminlyönyt kirjanpito-velvollisuuden niin, ettei kirjanpito-velvollisen taloudellista tulosta ja asemaa tai kirjanpito-velvollisen liiketoiminnan kannalta olennaisia liiketapahtumia kyetä selvittämään ilman kohtuutonta vaivaa.

Laiminlyönneistä tehdyt havainnot on selostettava riippumatta siitä, voivatko ne johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen.

3.8.3.

Rikollinen menettely liiketoiminnassa

Selvitykseen on merkittävä ne tosiasiahavainnot ja niistä mahdollisesti tehdyt johtopäätökset, jotka ovat merkityksellisiä arvioitaessa, voidaanko velallisen olettaa syyllistyneen rikolliseen menettelyyn liiketoiminnassaan. Esiin tuotavia rikoksia ovat tyypillisesti kirjanpitorikokset, velallisen rikokset, verorikokset, avustuspetokset ja petokset. Pesähoitajan tulee kiinnittää huomiota rikosten syyte-oikeuden vanhentumisaikoihin.

3.8.4

Myöhemmin ilmi tulevat seikat

Jos konkurssin jatkuessa myöhemmin tulee ilmi seikkoja, joilla voi olla olennaista merkitystä liiketoimintakieltoon määräämisen kannalta, pesähoitajan on ilmoitettava niistä viipymättä syyttäjälle ja konkurssi-asiamiehen toimistolle.

Pesähoitajan on tällöin annettava syyttäjälle liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten tutkimista varten ne tiedot ja asiakirjat, joita tämä pyytää.

3.9

Tarkastukset ja niiden tarve

Pesähoitajan on selvityksessään mainittava tiedossaan olevista velallista koskevista tarkastuskertomuksista. Tällaisia ovat esimerkiksi suoritettujen verotarkastusten tai mahdollisen yrityssaneerauksen yhteydessä laaditut tarkastuskertomukset. Myös velallisen tai rahoittajan teettämät, velallisen käytössä olleet yritystutkimukset tai tilintarkastajien kirjalliset huomautukset on mainittava.

Pesähoitajan on selvityksessään esitettävä perusteltu käsityksensä siitä, onko tarvetta erityistarkastuksen suorittamiseen konkurssin johdosta. Jos velkoja on päättänyt kustantaa tarkastuksen, on siitä selvityksessä mainittava.

Pesähoitaja voi jo ennen raukeamisesityksen tekemistä tarvittaessa pyytää, että konkurssi-asiamiehen toimisto teettää erityistarkastuksen valtion varoilla. Pyyntö tulee tehdä hyvissä ajoin ennen kuin raukeamista esitetään, jotta velallisen kirjanpitoaineisto voidaan ottaa konkurssi-asiamiehen toimiston haltuun suoraan pesähoitajalta. Pesähoitaja voi myös neuvotella konkurssi-asiamiehen kanssa siitä, onko syytä pyytää velallisselvityksen laatimisen määräajan pidennystä erityistarkastuksen ajaksi. Pidennys voi olla tarkoituksenmukainen julkisselvitystarpeen tai velkojien kuluvaluun harkitsemiseksi.

Kun konkurssi jatkuu, pesähoitajan tulee esittää velallista koskevia tarkastuksia ja niiden tarvetta koskevat havaintonsa myös velkojainkokoukselle, joka päättää erityistarkastuksen teettämisestä konkurssipesän varoilla.

Neuvottelukunta on antanut erillisen suosituksen konkurssivelallisen toiminnan erityistarkastuksesta, suositus 8/1.9.2004.

4

VELALLISSELVITYKSEN TOIMITTAMINEN

Pesähoitajan on toimitettava velallisselvitys syyttäjälle, velalliselle, suurimmille velkojille ja konkurssiasiamiehelle. Pyynnöstä selvitys tulee toimittaa myös muulle velkojalle ja esitutkintaviranomaiselle. Tarvittaessa pesähoitajan tulee antaa selventävää tietoa puhelimitse.

Selvitykseen tulee tehdä merkintä siitä, keille se lähetetään.

5

POLIISILLE TEHTÄVÄT TUTKINTAPYYNNÖT

Tutkintapyyntöjen tekeminen liittyy pesähoitajan asemaan erityisesti velallisen rikoksissa, joissa konkurssihallinto käyttää asianomistajan puhevaltaa ja kirjanpitorikoksissa, jotka konkurssitilanteessa vaikeuttavat pesän selvitystä ja saattavat aiheuttaa velkojille vahinkoa.

Syyttäjälle velallisselvitys toimitetaan siinä tarkoituksessa, että syyttäjä tarvittaessa määrää toimitettavaksi esitutkinnan.

6

YHTEENVETO

Pesähoitaja voi laatia velallisselvitykseen yhteenvedon, joka sisältää johtopäätökset tärkeimmistä havainnoista ja mahdolliset ehdotukset jatkotoimenpiteistä. Pesähoitaja voi myös sisällyttää yhteenvetoon velallisen toimintaa kuvaavan tiivistelmän, jossa hän lyhyesti ilmaisee käsityksensä velallisen toiminnan asianmukaisuudesta ja tarvittaessa siitä, tuleeko velallisen toiminnan selvittämisen mahdollisesti jatkua julkisselvityksessä tai esitutkinnassa.

Helsingissä 1. päivänä syyskuuta 2004

Matti Nenonen
puheenjohtaja

Antti Kurikka
sihteeri